

Щедрова Галина Петрівна

Чинники деформації інституційної пам'яті у контексті реалізації українських реформ

УДК 32.019.5(477)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-1.15>

Щедрова Галина Петрівна
доктор політичних наук, професорка,
професорка кафедри політології
та міжнародних відносин
Вищого навчального закладу
«Університет імені Альфреда Нобеля»,
вул. Січеславська Набережна, 18,
Дніпро, Україна

Наголошено, що інституційна пам'ять є здатністю системи врядування зберігати накопичену інформацію про минулі політичні практики включно з оцінкою дій, рішень, їхніх наслідків, що у вигляді досвіду знаходить продовження в аналізі або ж реалізації політики. Акцентовано, що в Україні інституційна пам'ять часто характеризується як фрагментарна та деформована.

З використанням інструментарію інституціонального, системного, компаративного методів, ретроспективного аналізу та співставлення було досліджено специфіку дотримання інституційної пам'яті у контексті провадження системних реформ (антикорупційної, децентралізації, судової та правоохоронної систем, медичної, державного управління, публічних закупівель та ін.), ротації політичних еліт та спадковості політичного курсу.

Доведено, що ключовими чинниками деформації інституційної пам'яті у вітчизняній політиці є політизованість реформ та узагальнене формулювання їхнього стратегічного бачення; точковість і несистемність закладених у законодавство норм; дефіцит відповідних кадрів, які мають забезпечувати функціонування реформованих інституцій, а також неготовність фахівців до роботи в умовах модернізації тих чи інших інституцій; відсутність досвіду довготривалого планування; превалюючий фінансовий інтерес у баченні змін; вкорінення антикульту «попередників», яким підмінюють потребу брати на себе відповідальність за здійснення курсу державного розвитку. Обґрунтовано тенденції до посилення впливу чинника незмінюваності політичних еліт на сталість інституційної пам'яті, стагнації методів політичного врядування і принципів підпорядкування управлінських функцій. Констатовано парадокс «нестабільності (у забезпеченні інституційної пам'яті) у зв'язку зі стабільністю (функціонування політичної еліти)».

Зауважено, що поруч із внутрішніми чинниками вагомими перепонами у формуванні інституційної пам'яті є зовнішні виклики, зокрема, триваюча російська військова агресія, глобальні кризи тощо.

У якості засобів зміцнення інституційної пам'яті запропоновано розглянути стратегічне планування державної політики із концептуалізацією її цілей, постійну інституціональну медіацію системних трансформацій, посилення суспільної легітимізації політичного курсу через комунікацію з інститутами громадянського суспільства.

Ключові слова: інституційна пам'ять, політичний інститут, політичний процес, політична еліта, політичний курс, політична реформа, аналіз політики, стратегічне планування.

Вступ. Політичний та державотворчий контекст пам'яті розкриває саме інституційний її вимір, якого ми торкалися у попередніх наукових розвідках, зокрема визначивши інституційну пам'ять як здатність системи врядування зберігати накопичену інформацію про минулі політичні практики включно з оцінкою дій, рішень, їхніх наслідків, що у вигляді досвіду знаходить продовження в аналізі або ж реалізації політики [7, с. 18–19]. Серед результатів минулих досліджень – обґрунтований висновок, що суб'єктами накопичення даних є люди, які «реалізують у межах своїх посадових повноважень ті чи інші програми і реформи», а сама інституційна пам'ять має форму своєрідної «комунікації з минулим, коли майбутні дії синхронізуються з аналогічними задачами, які раніше вже вирішувалися ефективно» [7, с. 18]. Відтак резюмуємо статичну характеристику інституційної пам'яті у вигляді ресурсу останньої, а динамічну – у якості інструмента здійснення політико-управлінських задач.

Ключова теза, підтвердженню якої підпорядковані завдання дослідження, – це деформація інституційної пам'яті в Україні, яка, на наш погляд,

знаходить підтвердження у протіканні системних реформ, специфіці ротації політичних еліт, у наративах сучасних політичних дискурсу та комунікації між ключовими акторами державотворення.

Мета та завдання. Як і зазначалося, метою аналізу інституційної пам'яті в українській політиці є пошук чинників, які зумовлюють її деформацію та фрагментарність. Реалізувати таку мету можна через вивчення особливостей інституціональних, позаінституціональних, суспільного вимірів політичного процесу та стратегії діяльності його рушіїв – суб'єктів політичної діяльності. У фокусі – державні стратегії, темпи та послідовність реформ, комплексна оцінка останніх, загальна медіація політичних та економічних трансформацій у державі.

Методи дослідження. Враховуючи сутність предмета дослідження, методологічний інструментарій концентровано на тих аспектах, які безпосередньо дають виміряти ефективність реформ. Зокрема, інституціональний метод дозволив оцінити рівень політико-нормативного супроводу реалізації системних змін, системний – синергію трансформацій у загальній архітектурі дер-

жавотворчих процесів, ретроспективний – логіку та послідовність етапів реформування напрямків державної політики, компаративний та співставлення – співвідношення цілей, очікувань, завдань та кроків впровадження реформ. Підсумки застосування цих та інших методів підкріплені фактажем, який результують аналіз даних, вторинна соціологія, контент-аналіз тощо.

Результати. Обравши предметом дослідження сталість впроваджуваних в Україні інституціональних практик, як-то реформ чи системних змін у контексті конструювання політичних режиму і системи, звернімо, у першу чергу, увагу на ті трансформації, які є найбільш затребуваними у суспільстві та відповідають вимогам реалізації конституційно закріпленого європейського та євроатлантичного курсу держави. Йдеться про реформи судової та правоохоронної систем, антикорупційні заходи, досягнення прозорості й публічності влади, її децентралізація тощо.

Попри посиленій акцент на тому, що активний період реформ стартував в Україні з 2014 р., зауважимо, що весь процес державотворення, по суті, це тривала низка перетворень, які з нестабільним успіхом успадковувала і продовжувала змінювана еліта. До прикладу, стартом децентралізації міг стати 1997 р., коли було ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, а у подальшому ухвалено нормативно-правові акти, які закріплюють повноваження столиці, Автономної республіки Крим, органів місцевого самоврядування тощо. Так само й судова реформа була зумовлена не реаліями останнього десятиліття, а прагненням демонтажу радянського зразка судочинства після здобуття незалежності. Загалом, необхідність та задекларована ціль так званої «деадаптації» вітчизняної політичної системи та інституціонального устрою влади мотивували перші реформи в Україні. Позаяк предмет нашого дослідження підпорядкований викладеній вище меті, акцентуємо лише, що причини і повільної відмови від радянських практик конструювання політичного ландшафту, і формування темпорально життєздатної інституційної пам'яті, на нашу думку, мають спільні корені.

Чи не найбільше питань викликає у контексті логіки стабільної інституційної пам'яті судова реформа, ініційована у 2014 р. і не завершена на початок 2022 р. Нагальність вказаної реформи спричинена не лише потребою врегулювати повноваження різних судів та запровадити комплексний підхід до обрання суддів, але й тим фактом, що протягом останніх десяти років рівень довіри громадян України до судових інстанцій не перевищував показник у 10%. Створення певних інституцій (Вища кваліфікаційна комісія суддів, Вища рада правосуддя, Етична рада, Вищий антикорупційний суд та ін.), які б забезпечили якісну

реалізацію реформи, не пришвидшили її перебіг, а анонсоване президентом В. Зеленським завершення судової реформи впродовж наступних трьох років [2] оцінюють суто як «технологічне» завершення [2]. Водночас у фахових колах наголошують, що фактично реформу й досі не розпочато, а ухвалювані законодавчі акти є скоріш точковими, аніж системними. Ще один сигнал, який оцінюємо як деформаційну складову бачення майбутнього судочинства, – це ідентифікація сучасного стану речей як «судова реформа 2.0», тоді як попередня «версія» не була завершена.

Попри те, що судова гілка влади мала б бути незалежною і неупередженою, саме політизованість реформи, безпосередню політичну залежність суддів та політичну вмотивованість тих, хто відповідає за їх відбір, називають ключовою перешкодою у підвищенні дієвості реформи [10, с. 5–6]. Разом із цим вкрай низьким виявився показник кваліфікаційної відповідності суддів, на яких покладаються повноваження здійснювати прозоре й об'єктивне правосуддя.

Хоч судова реформа на сьогодні є чи не найбільш обговорюваною у фахових колах та публічних політичних дискусіях, її стан експерти найчастіше характеризують як заблоковану. І це теж один зі станів інституційної пам'яті – не поступ вперед і не рух назад, а безчасність просування наступних етапів реформи. Щодо судової, то її блокування пояснюється дезорганізацією спільних дій Ради суддів та Етичної ради, чії аспекти зацікавленості виявилися полярними і не відповідними меті ключового кроку у перезавантаженні судочинства, а саме добору кандидатів на суддівські посади.

Ще один лакмус інституційної пам'яті – кадри, які у контексті реформи державної служби та держуправління відіграють провідну роль. Як зазначає аналітик «Атлантичної ради США» А. Яценко, важливим показником ефективності вказаної реформи є сучасний, прозорий та заснований на досягненнях процес набору персоналу за допомогою єдиного веб-порталу вакансій державної служби [12]. Ще одна похідна запущеної реформи – зміни у корпоративному управлінні в українських держпідприємствах, де почали функціонувати наглядові ради, покращився доступ до інформації, встановили жорсткіші вимоги до аудиту та под. [13]. У той же час, реформа системи держуправління викриває суттєвий дестабілізуючий чинник, на якому свого часу наголошував австралійський професор Л. Голмс, а саме відсутність прагнення еліти посилювати політичну прозорість або ж верховенство права в політиці та економіці через вкорінену посткомуністичну традицію [9, с. 6]. Це тоді, коли саме конструктивні процеси модернізації соціально-політичних процесів у напрямку їх демократизації гарантують поглиблення інституційної пам'яті, зокрема, щодо фіксації здобутків демократії, їхньої інтеграції у всі

сфери життя суспільства. Причини вказаної ситуації двоякі: з одного боку, антропологічні, що зумовлені бажанням зберегти комфортний стан речей, у якому функціонує номенклатура, з іншого боку, нестабільна комунікаційна взаємодія з соціумом, а відтак неналежна артикуляція запиту на відкритість. Ці два чинники об'єктивно призводять до третього – уповільнення набуття досвіду у нових формах управління. В умовах, коли суб'єкти позитивних змін не виступають у якості відповідних рушіїв, інституційна пам'ять не накопичує необхідних механізмів самозбереження.

Особливістю вітчизняної політики є вкоріненний феномен «попередників» як зібраний образ деструктивного втручання у політичний процес представників колишньої влади. Чинні державники зазвичай саме діями попередньої еліти пояснюють прогалини у реалізації реформ. Попередники звинувачуються у недбалості, популізмі, політичному авантюризмі, недалекоглядності. Таким чином вдається знизити рівень власної відповідальності за сьогоднішнє і постійно апелювати до прорахунків минулого керівництва. Принагідно згадаємо медичну реформу, оцінка якої була досить мінливою, а в період ротації еліт стала одним із інструментів політичних технологій. У підсумку було констатовано відкат у здійсненні кроків реформи, у тому числі й тих, які оцінювалися позитивно. До чинника «попередників» додався не менш дестабілізуючий вибір між фінансуванням та пацієнтом як первинної основи системи охорони здоров'я. Вирішення проблеми супроводжувалося максимальним включенням галузі у боротьбу з поширенням коронавірусу, і через нездатність або небажання оперативно переосмислити слабкі сторони реформи підтримати її вирішили посиленням державних фінансових гарантій [4].

Проблема такого антикульту «попередників» у контексті аналізу інституційної пам'яті полягає у формуванні вакууму даних, коли у певний відрізок часу жоден політичний актор не підтримує, не заповнює, не кодує інституційну пам'ять, адже діюча еліта перебуває у режимі очікування, звинувачуючи попередників, а ті, у свою чергу, бездіють, позаяк не мають владних повноважень. Нівелювати втручання «попередників» у процес державотворення можливо через поглиблення інституціоналізації опозиції та консолідацію політичних еліт, які будуть позбавлені необхідності навішувати ярлики один одному та діятимуть у межах унормованих компетенцій відповідно до статусу у системі координат «влада – опозиція».

Не можна не згадати й економічні реформи, які де-факто були пов'язані з усіма змінами, що реалізовувалися в державі. Економіка – сфера, яка особливо потребує стійкої інституційної пам'яті. План економічного розвитку, який так і не сформували в Україні, міг складатися у рамках суспільних під-

несень (1991 р., 2003–2004 рр., 2013–2014 рр.), коли вимога «підняти економіку» чітко транслювалася населенням і відлунювала відповідними ініціативами влади. Тобто якби тогочасні стратегії закарбовувалися в інституційній пам'яті, а Україна послуговувалася прийомами довгострокового планування, економічний розвиток міг мати конкретну візію, повернутися до втілення якої можна було б у будь-який сприятливий період. Натомість, як стверджують зарубіжні фахівці, наша держава часто була заручницею «несприятливого контексту»: кризи низької ефективності економіки через військові дії на Донбасі, постійний вибір між вільним ринком і пострадянським світом, періодичне погодження власних прагнень з інтересами тієї ж Росії [11].

Сучасні процеси, які формують умови та середовище українського державного будівництва, нагально потребують зміцнення інституційної пам'яті. Перш за все, йдеться про фіксацію алгоритмів, які комплексно формують інституціональну реакцію на пандемію коронавірусу (й інших подібних катаклізмів), та військову агресію Російської Федерації включно з безпосереднім вторгненням на територію України. Як показали події лютого-березня 2022 р., у протистоянні російським військам були задіяні усі інституції (політичні, військові, цивільні), а їхню злагоджену взаємодію вважаємо найпродуктивнішим із апробованих прикладів міжінституціонального співробітництва, який потрібно інтегрувати до вітчизняних державницьких практик.

Стратегічна важливість реформ в Україні визначається не лише глобальними чинниками та еволюційною зумовленістю. Не менш доцільно зважати на запит суспільства, а він, згідно з даними соціологічних опитувань, високий, передусім щодо децентралізації та боротьби з корупцією. Водночас, спостерігаємо дисбаланс запиту та оцінки ефективності реформ. Так, минулого року підсумки опитувань громадської думки, проведених Центром Разумкова та Київським міжнародним інститутом соціології, засвідчили, що у 2021 р. реформу децентралізації вважали затребуваною 63% респондентів, натомість 51% опитаних зазначили, що не відчували жодних змін із запровадженням з 2015 р. реформи [1; 5]. Аналогічна ситуація має місце й щодо антикорупційної складової державної політики.

Погоджуємося із обґрунтуванням такої асиметрії дослідника М. Горбатюка, який вказує на недостатню взаємодію у питаннях реформи децентралізації між населенням і владою, відсутність конституційного закріплення нововведень, наявність невідповідностей і розбіжностей у нормативно-правовій базі реформи, не вирішені суперечності між різними рівнями влади, нечіткий розподіл повноважень між об'єднаними територіальними

громадами, районними державними адміністраціями і райрадами, неврегульованість земельно-майнових питань, недостатність умов для посилення спроможності ОТГ тощо [3, с. 35]. Додамо, що внутрішньосистемний хаос теж є причиною деформації інституційної пам'яті, передусім через незлагоджене функціонування її носіїв – конкретних інституцій, посадовців та ін. Показово, що оцінки вітчизняних реформ від спеціалістів оптимістичніші, ніж у населення України [6]. І це викриває затребуваність вирішення неодноразово ігнорованого питання щодо інформування населення про перебіг реформ, їхню тривалість, точки виміру ефективності та кінцеву мету. Загальне резюме європейських структур щодо реформування ключових галузей також переважно схвальне, особливо щодо охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, децентралізації, державного управління, державних закупівель та навколишнього середовища [8].

Проведений аналіз перебігу низки реформ в Україні дозволяє виокремити певні чинники деформації інституційної пам'яті у вітчизняній політиці, а саме:

- політизованість процесу реформування і політична вмотивованість суб'єктів здійснюваних трансформацій;
- дефіцит відповідних кадрів, які мають забезпечити функціонування реформованих інституцій, неготовність фахівців до роботи в умовах модернізації тих чи інших інституцій;
- точковість і несистемність закладених у законодавство норм та узагальнене формулювання стратегічного бачення реформ (як-то у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства);
- фінансовий інтерес, інтеграція якого у критерії оцінки будь-яких змін в Україні часто нівелює їхній ключовий намір;
- вкорінення антикульту «попередників», яким підмінюють потребу брати на себе відповідальність за здійснення курсу державного розвитку;
- відсутність у державотворенні досвіду довготривалого планування із постійним моніторингом етапів перебігу з урахуванням циклів системних перетворень, мінливості зовнішньополітичної ситуації та внутрішніх пріоритетів.

Також обґрунтовано констатуємо тенденцію до посилення впливу чинника незмінності політичних еліт на сталість інституційної пам'яті. Вона залишається фрагментарною через стагнацію методів політичного врядування і принципів підпорядкування управлінських функцій, незацікавленість політичного класу у переході від неефективних та застарілих практик до умов гри у конкурентному і досить динамічному політичному середовищі. Тобто можемо спостерігати парадокс «нестабільності (у забезпеченні інституційної пам'яті) у зв'язку зі стабільністю (функціонування політичної еліти)».

Визначений на початку ракурс на запит реформ у контексті втілення євроінтеграційного курсу актуалізує не лише аспект інституційної пам'яті, але й традицію спадковості реформ. Йдеться про те, що трансформації є умовою і запорукою євроінтеграції, тоді як залишаються невизначеними строки і терміни фактичного членства України в Європейському Союзі. Відповідно, політичні практики повинні передбачати механізм успадкування державного курсу й підпорядкованих йому змін у функціонуванні системи владних відносин і галузей соціально-економічного життя. Лише такий підхід разом із поточним аналізом зовнішніх і внутрішніх обставин забезпечить сталість реалізації загальнодержавних цілей і дотримання визначеного зовнішньополітичного вектора. Тут важливо наголосити не лише на просуванні згаданих реформ, але й на підтримці політичного плюралізму, електоральної демократії, інститутів захисту прав людини – сфер, які безпосередньо уможливають демократичний поступ.

Висновки. Отже, поруч із запровадженням цілого комплексу системних інституціональних перетворень спостерігається певний дисбаланс у цілях, баченнях та механізмах просування реформ. Ще одна прогалина – мінливе стратегічне підпорядкування політичних трансформацій: вони то пов'язуються з передвибірчими обіцянками, то зумовлюються зовнішніми чинниками (наприклад, курс європейської та євроатлантичної інтеграції), то є об'єктивною потребою часу в умовах загальносвітових тенденцій. Зміна вказаних наративів часто генерує й зміни у сутності впроваджуваних реформ, що помітно уповільнює їхній темп. Зауважимо, що перелічені внутрішні чинники не є вичерпними щодо перепон у формуванні інституційної пам'яті, адже впливи мають і зовнішні виклики: триваюча російська військова агресія із подальшим відкритим вторгненням на територію України, глобальні кризи тощо.

Засоби і заходи, які б дозволили зміцнити інституційну пам'ять в Україні, стосуються стратегічного планування державної політики із концептуалізацією її цілей, постійної інституціональної медіації системних трансформацій, зокрема й через залучення позитивного зарубіжного досвіду, посилення суспільної легітимації політичного курсу, якої можна досягти через оптимізацію комунікаційних процесів між інститутами громадянського суспільства та суб'єктами політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 63% українців підтримують децентралізацію, – дані 6-ої хвили Всеукраїнського соціологічного дослідження. *Децентралізація: Офіційний портал*. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14352> (дата звернення: 02.03.2022).
2. Баркар Д. Судова реформа Зеленського. Як зміниться правосуддя України? *Радіо Свобода*.

URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yak-zminytsya-pravosuddya/31167879.html> (дата звернення: 02.03.2022)

3. Горбатюк М. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи. *Political Studies*. 2021. № 1. С. 22–40.

4. Медична реформа: схоже, вертаємось до ліжко-мість... *Укрінформ*. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3021072-medicna-reforma-shoze-vertaemos-do-lizkomisc.html> (дата звернення: 02.03.2022).

5. Оцінка громадянами України наслідків реформи децентралізації і готовність брати участь у житті місцевої громади. Бачення ролі бізнесу в розвитку громад (травень 2021 р.). *Центр Разумкова*. 2021. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-ukrainy-naslidkiv-reformy-detsentralizatsii-i-gotovnist-braty-uchast-u-zhytti-mistsevoi-gromady-bachennia-rolu-biznesu-v-rozvytku-gromad-traven-2021r> (дата звернення: 02.03.2022).

6. Реформи в Україні: експертна оцінка. *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва*. 2020. URL: https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-ekspertna-otsinka_2019_2020 (дата звернення: 02.03.2022).

7. Щедрова Г. Інституційна пам'ять: концептуалізація у політологічному дискурсі. *Politicus*. 2021. № 5. С. 17–22.

8. EU report: Ukraine makes important progress in its reforms but more needs to be done in particular on the judiciary and fight against corruption. *European Commission website*. 2018. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_18_6322 (дата звернення: 02.03.2022).

9. Holmes S. Crime and Corruption after Communism: Introduction. *East European Constitutional Review*. 1997. № 4. P. 6–8.

10. Sectoral briefs on reforms in Ukraine. *Third Ukraine Reform Conference* (July 2–4, 2019, Toronto, Canada). 28 p.

11. Vimont P. Ukraine's Indispensable Economic Reforms. *Carnegie Europe*. 2016. URL: <https://carnegieeurope.eu/2016/04/29/ukraine-s-indispensable-economic-reforms-pub-63490> (дата звернення: 02.03.2022).

12. Yashchenko A. Learning the lessons from Ukraine's post-Maidan reform experience. *Atlantic Council*. 2021. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/learning-the-lessons-from-ukraines-post-maidan-reform-experience/> (дата звернення: 02.03.2022).

13. Zhelezniak Ia., Boytsun A., Lysenko O. Reloading Ukraine's corporate governance reforms. *Atlantic Council*. 2021. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/reloading-ukraines-corporate-governance-reforms/> (дата звернення: 02.03.2022).

REFERENCES:

1. 63% ukrainsiv pidtrymuit detsentralizatsiiu, – dani 6-yi khvyli Vseukrainskoho sotsiolohichnoho doslidzhennia [63% of Ukrainians support decentralization – data from the 6th wave of the All-Ukrainian Sociological Survey]. *Detsentralizatsiia: Ofitsiyni portal*. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14352> (accessed 02 March 2022).

2. Barkar D. (2021) Sudova reforma Zelenskoho. Yak zminytsia pravosuddia Ukrainy? [How will the

justice of Ukraine change?]. *Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yak-zminytsya-pravosuddya/31167879.html> (accessed 02 March 2022).

3. Gorbatiuk M. Reforma detsentralizatsii v Ukraini: problemy zdiisnennia v umovakh suspilnoi kryzy [Decentralization reform in Ukraine: problems of implementation in a social crisis] (2021). *Political Studies*. Vol. 1. Pp. 22–40.

4. Medychna reforma: skhozhe, vertaiemos do lizhko-mists... [Medical reform: it looks like we're going back to hospital-bed...] (2020). *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3021072-medicna-reforma-shoze-vertaemos-do-lizkomisc.html> (accessed 02 March 2022).

5. Otsinka hromadianamy Ukrainy naslidkiv reformy detsentralizatsii i hotovnist braty uchast u zhytti mistsevoi hromady. Bachennia roli biznesu v rozvytku hromad (traven 2021 r.). [Citizens' assessment of the consequences of decentralization reform and readiness to participate in the life of the local community. Vision of the role of business in community development (May 2021)] (2021). *Tsentr Razumkova*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-ukrainy-naslidkiv-reformy-detsentralizatsii-i-gotovnist-braty-uchast-u-zhytti-mistsevoi-gromady-bachennia-rolu-biznesu-v-rozvytku-gromad-traven-2021r> (accessed 02 March 2022).

6. Reformy v Ukraini: ekspertna otsinka [Reforms in Ukraine: expert assessment] (2020). *Fond «Demokratychni initsiatyvy» im. Ilka Kucheriva*. URL: https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-ekspertna-otsinka_2019_2020 (accessed 02 March 2022).

7. Shchedrova G. Instyutsiina pamiat: kontseptualizatsiia u politolohichnomu dyskursi. [Institutional memory: conceptualization in political science discourse]. *Politicus*. 2021. № 5. Pp. 17–22.

8. EU report: Ukraine makes important progress in its reforms but more needs to be done in particular on the judiciary and fight against corruption (2018). *European Commission website*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_18_6322 (accessed 02 March 2022).

9. Holmes S. (1997) Crime and Corruption after Communism: Introduction. *East European Constitutional Review*. Vol. 4. Pp. 6–8.

10. Sectoral briefs on reforms in Ukraine (2019). *Third Ukraine Reform Conference* (July 2–4, 2019, Toronto, Canada). 28 p.

11. Vimont P. Ukraine's Indispensable Economic Reforms (2016). *Carnegie Europe*. URL: <https://carnegieeurope.eu/2016/04/29/ukraine-s-indispensable-economic-reforms-pub-63490> (accessed 02 March 2022).

12. Yashchenko A. (2021) Learning the lessons from Ukraine's post-Maidan reform experience. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/learning-the-lessons-from-ukraines-post-maidan-reform-experience/> (accessed 02 March 2022).

13. Zhelezniak Ia., Boytsun A., Lysenko O. (2021) Reloading Ukraine's corporate governance reforms. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/reloading-ukraines-corporate-governance-reforms/> (accessed 02 March 2022).

Deformation Factors of Institutional Memory in the Context of the Implementation of Ukrainian Reforms

Shchedrova Galina Petrivna

Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor at the Department of Political
Science and International Relations
Higher educational institution «Alfred
Nobel University»
Sicheslavka Naberezhna str., 18,
Dnipro, Ukraine

It is emphasized that institutional memory is the ability of the government system to retain the accumulated information about past political practices, including the assessment of actions, decisions, their consequences, which in the form of experience finds its continuation in the analysis or implementation of politics. It is pointed out, that in Ukraine institutional memory is often characterized as being fragmentary and deformed.

By applying institutional, systemic, comparative methods, retrospective, and reference analysis the author has studied the specifics of adherence to the institutional memory in the context of implementation of systemic reforms (anti-corruption, decentralization, judicial and law enforcement systems, public administration, public procurement etc.), rotation of political elites and the heredity of the political course.

It is proved that the key factors of deformation of institutional memory in domestic politics are the politization of reforms and the generalized statement of their strategic vision; spottiness and inconsistency of legislation norms; deficiency of the relevant human resources who must ensure functionality of reformed institutions and also unwillingness of experts to work under the conditions of modernization of certain institutions; lack of experience in long-term planning; prevailing financial interest in changes; rooting of anti-cult of «predecessors», which replaces the necessity to take the responsibility for the implementation of the course of state development.

The tendencies of increased influence of the factor of immutability of political elites on the permanence of institutional memory, stagnation of methods of political governance and the principles of subordination of management functions are substantiated. The paradox of «instability (in ensuring institutional memory) in connection with stability (of functioning of the political elite)» is stated.

It is noted that along with internal factors the significant obstacles in the formation of institutional memory are external challenges, in particular, the ongoing Russian military aggression, global crises and more.

It is proposed to consider strategic planning of government policy with conceptualization of its goals, constant institutional mediation of systemic transformations, strengthening public legitimacy of the political course through communication with civil society institutions as a means of strengthening of institutional memory.

Key words: *institutional memory, political institution, political process, political elite, political course, political reform, policy analysis, strategic planning.*